

Lili Dujourie, Belgische vertegenwoordiger op Documenta 12
« Kijken doe je met je hersens »

Portretten van ijzerdraad en beeldromans van flardjes advertentie: Lili Dujourie serveert op *Documenta 12* schoonheid op de vierkante centimeter. 'Bij mij is het nooit spektakel.'

DOOR WARD DAENEN

GENT • 'U bent welkom, maar ik ben kapot.' Lili Dujourie (Roeselare, 1941) bekommt aan haar keukentafel van het openingsweekend in Kassel.

Ze woont niet ver van Gent, tussen rozen en groen. Ze zoekt de juiste woorden, "maar ik lijk m'n hersens niet aan de praat te krijgen". Koffie en sigaretten helpen, maar ongetwijfeld had ze liever voortgewerkt in de rozentuin, waar we haar die maandagmorgen hebben gevonden.

Maar wie is die Lili Dujourie, de enige Belgische deelnemster aan deze Documenta 12? Volgens curator Ruth Noack "een kunstenaar die nog niet is opgenomen in de canon, waar ze thuishoort. Ze staat op het niveau van Jeff Wall." Geloof ons vrij, dat is uitzonderlijk hoog.

Noack vindt dat Dujourie al present had moeten zijn op een van de voorbije Documenta's. Bijvoorbeeld bij die van Jan Hoet in 1992? Het antwoord van Dujourie klinkt afgemeten. "Dat moet u aan hem vragen."

■ De werken *Gyrus*, *Dolores* en *Cecilia* ver
'Wat in je hoofd zit, kun je niet zien en niet

Lili Dujourie behoort tot de generatie van Panamarenko, Jan Vercruyse en wijlen Guy Mees. Ze startte tijdens de jaren zeventig, toen de conceptuele kunst hoogtij vierde. In die tijd maakte ze onder meer de prachtige video *Hommage à...*, waarin ze zich naakt en in *slow motion* in de witte lakens van het bed wentelt. Later kwamen draperieën van fluweel, die refereren aan de gewaden en de schilderkunstige rijkdom van de Vlaamse Primitieven.

FOTO: RV

■ Het werk van Lili Dujourie oogt spectaculair onspectaculair. 'Wat ik nodig heb, is afstand. Ruimte om na te denken. Ook tijdens het schillen van de aardappelen.'

Op Documenta stelt ze andere werken tentoon, zowel oude als nieuwe. Tot het oudere werk behoren haar vijf 'Romans', flarden tijdschriftadvertentie (een borst, een vrouwenbeen) die ze in boekjes kleefde, evenals drie abstracte 'Stilleven's van gescheurd papier. Verder hangen in Kassel drie portretten van geplooid ijzerdraad aan de muur. Twee ervan, *Cecilia* en *Dolores*, verwijzen naar romanpersonages ("ik zeg niet dewelke, ik laat de dingen graag open") en het derde, *Gyrus*, naar een vouw in de hersenschors. De portretten horen samen. Lili Dujourie: "Als je een boek leest, krijgen de personages gestalte in je hoofd. Die gestaltes zie je niet met je ogen maar met je hersens. Wat in je hoofd zit, kun je niet zien en niet aanraken. Net dát wil ik tonen."

en bijzonder. Ze grijpen terug naar de essentie." Dat moet ze even uitleggen. "Bladeren zijn zodanig banaal, dat je eraan voorbij loopt. Terwijl bladeren op handen lijken en al duizenden jaren dezelfde vorm hebben. Ze hebben een geschiedenis. En heb jij dan geen zuurstof nodig misschien? *Bon*, dat is er allemaal in verweven."

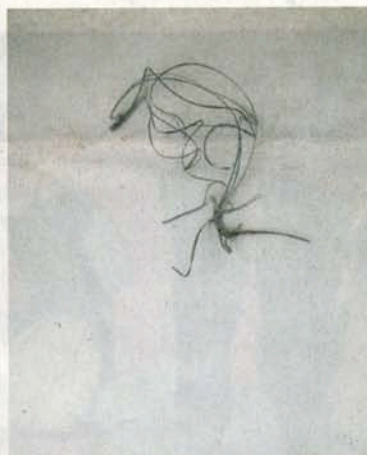
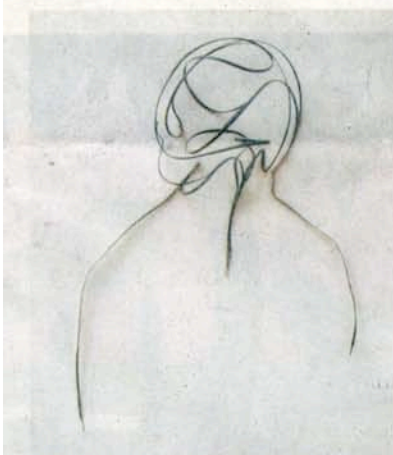
Dujourie heeft over alles diep nagedacht. "Sommigen maken kunst op twee minuten. Ik heb er twee jaar over gedaan om die kleiwerken te maken. Een hedendaagse scul-

Dujourie's werk is altijd een reactie geweest. Niet alleen op stromingen in de kunst, maar ook op de wereld. *Sonate* is bijvoorbeeld haar manier om de milieuproblemen ter sprake te brengen. "Natuurlijk vraag ik mij af wat de consequenties zijn als er niets gedaan wordt aan de klimaatopwarming. We moeten de kracht van de natuur niet onderschatten. Ik heb het gezien aan zee, waar ik lang heb gewoond. Onlangs las ik een verhaal over zieke bomen die zichzelf hebben hersteld. Dat vind ik ronduit fascinerend. Natuur draagt vernietiging en herstel in zich. Ze is hard en zacht. Ze is schoonheid. In vergelijking met de natuur verzinken mijn gevoelens in het niet."

Ze glimlacht en zucht nog eens. Lili Dujourie ademt kunst, maar van het wereldje eromheen heeft ze even genoeg. "Documenta is boeiend, het schilderij van Gerhard Richter een hoogtepunt. Zoveel schoonheid in een werk vinden, is puu genieten. Het was in Kassel ook fijn praten met de mensen, maar eigenlijk leef ik anders. Ik hou van afstand. Anders draai ik zot. Wat ik nodig heb voor die afstand, zijn een huis, een tuin en een atelier. Daar is ruimte om na te denken. Ook tijdens het schillen van de aardappelen. Mijn kunstenaarsschap is een manier van zijn. Ik ben al van kindsbeen af geïnteresseerd in kunst. Ik heb nooit iest anders willen doen, en denk niet dat ik voor iets anders goed zou zijn."

Dujourie kijkt op haar horloge. Een kwartier later doet ze ons uitgeleide langs de rozentuin. "De tuin is er voor het evenwicht (*glimlacht*). Er staan meer dan zestig soorten rozen. Sommige struiken zijn van de vijftiende eeuw. Van 1400 tot 2007 is een lange tijd. Ik ga maar weer een beetje werken in de tuin. En een beetje nadenken over de dingen. *Who knows*, tot een volgende keer."

Documenta 12, tot 23/9 in Kassel, www.documenta.de.

■ verwijzen naar romanpersonages en naar een vouw in de hersenschors. ■ aanraken. Net dát wil ik tonen.'

schors. De portretten horen samen. Lili Dujourie: "Als je een boek leest, krijgen de personages gestalte in je hoofd. Die gestaltes zie je niet met je ogen maar met je hersens. Wat in je hoofd zit, kun je niet zien en niet aanraken. Net dát wil ik tonen."

Haar werken op Documenta ogen spectaculair onspectaculair. Ze zoeken schoonheid op klein formaat. Ook haar nieuwe werk uit klei, dat vijf hoopjes zwarte bladeren voorstelt (*Sonate*, 2007). "Bladeren zijn gewoon

tuur maken in polyester is geen probleem. Maar vandaag in klei werken is eigenlijk *not done*. Het was dus een mooie uitdaging." De materiaalkeuze is ook nog om een andere reden geen toeval. Klei hoort bij de aarde. De bladeren van klei liggen daarom *dicht bij*, en toch niet *op* de grond. Sokkeltjes tillen de bladeren een paar centimeter op. Zoals de wind dat buiten kan doen. Stel je geen fragile blaadjes voor. "Een sculptuur heeft body nodig."